

Programma 3 Water en bodem

Provincie Noord-Brabant

Algemene voortgang van het programma

De uitvoering van de water- en bodemopgaven wordt voortvarend ter hand genomen na vaststelling van het RWP in december 2021.

Op de beleidsopgave Voldoende Water (tegengaan van verdroging, waterbeschikbaarheid) is een start gemaakt met uitvoering van het Bestuursconvenant Grondwater (gesloten december 2021). Daarnaast is de onafhankelijke Adviescommissie Droogte voornemens om in september 2022 haar advies te publiceren. Uw Staten hebben op 24 juni besloten tot verhoging van de grondwaterheffing, zodat er meer middelen beschikbaar komen om maatregelen tegen verdroging te treffen.

De beleidsopgave Schoon Water heeft het project 'Schoon Water voor Brabant' gecontinueerd om de komende jaren met partners verder te werken aan reductie van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Veel aandacht is daarnaast gegeven aan het terugdringen van medicijnresten in het water: op 6 juli 2022 is het eerste Symposium Medicijnresten in Brabant georganiseerd om medicijnresten uit afvalwater te halen. Wat de samenwerking over landsgrenzen heen betreft, heeft de provincie in het voorjaar van 2022 een Grenswaterrendez-vous georganiseerd om samen met onze partners in het buitenland de waterkwaliteit te verbeteren.

Vanuit een tweetal programma's wordt aan een vitale bodem gewerkt. In het programma Landbouw en Voedsel ligt de focus op precisielandbouw, biodiversiteitsmonitoren melkveehouderij en akkerbouw, Bodembemesting (Brabantbemest beter) en teeltontwikkeling (Agroproeftuin de Peel). In het programma bodem en water staat Bodem Up 2.0 centraal. En wordt gewerkt aan kennisnetwerk en onderwijs. Betreffende de beleidsopgave van een Vitale Bodem in Brabant is het startschot gegeven voor de uitvoering van het project BodemUp 2.0. Rondom Vitale Bodem werkt de provincie samen met partners aan het opzetten van een KennisNetwerk Bodem. Daarnaast werken we met het beroepsonderwijs (MBO, HBO) samen aan onderwijsvernieuwingen.

De huidige hoogwaterveiligheidsprojecten van de primaire keringen langs Rijn en Maas geven invulling aan de provinciale beleidsopgave Veilig Water en kennen aansprekende resultaten en onderzoeken, zoals de rivierverruimingsmaatregelen Meanderende Maas en Ruimte voor de Maas bij Oeffelt en Integraal Riviermanagement-pilot projecten (onderzoeken) zoals Hoogwaterveiligheid 's-Hertogenbosch Crevècoeur.

Ten behoeve van het realiseren van de beleidsopgave Klimaatadaptatie speelt de provincie een voortrekkersrol in de samenwerking met gemeenten en waterschappen. De provincie heeft afgelopen jaar veel geïnvesteerd in het klimaatadaptatie-portaal (www.klimaatadaptatiebrabant.nl), waarin het professionals, burgers, ondernemers en overheden informeert en kennis, hulpmiddelen en voorbeelden voor deze doelgroepen gebundeld heeft.

Vanuit de provincie Noord-Brabant is besloten om meer samenhang tussen de samenwerkingsverbanden Zuidwestelijke Delta (ZWD), Waterpoort (WP) en Geopark Schelde Delta (GPSD) aan te brengen, omdat de gebiedsgrenzen en opgaven complementair zijn aan elkaar. In het kader van gebiedsgericht werken zijn in 2022 het volgende project uitgevoerd: Voorverkenning gebiedsproces Volkerak-Zoommeer, Water tussen Wal en Schelde, Opstellen Bidbook ten behoeve van het verwerven van de UNESCO Global Delta status voor het Geopark Schelde Delta, heropening Roode Vaart en Inlaat Roode Vaart. Daarnaast is voor Waterpoort een focustraject afgerond wat heeft geleid tot een verbeterde en gedragen prioritering van projecten en opgaven.

Wat willen we bereiken?

Klimaatadaptatie. Aanpassen aan klimaatverandering in alle domeinen van het provinciale waterbeleid.

Omschrijving (toelichting)

Indicator:

Brabant heeft in 2050 een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting: Brabant wordt klimaatbestendig en waterrobuust ingericht op basis van de leidende principes uit dit RWP. (100% in 2050)

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van Brabant vereist een watertransitie in het stedelijk en landelijk gebied. Waar Brabant nog volledig is ingericht op het zo snel mogelijk afvoeren van water, moeten we de omslag maken naar het vasthouden en koesteren van water. We staan nog aan het begin van deze transitie.

De komende jaren zullen de ontwikkelingen in het kader van de stikstofaanpak, de mate van nationale regie en nationale ruimtelijke keuzes (Kamerbrief 17 mei 2022), het Rijksprogramma ‘Water en Bodem sturend’ en de regionale uitwerking daarvan sterk bepalend zijn voor de voortgang op een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van Brabant. Onduidelijk is nog hoe de door het Rijk aangekondigde beleidsuitwerkingen de voortgang gaan beïnvloeden daarom is deze indicator op ‘oranje’ gezet.

Wat gaan we daarvoor doen?

Bewustwording, samenwerking en verankering ‘klimaatbestendig handelen’

Omschrijving (toelichting)

De actualisatie van het Uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie Zuid-Nederland is in voorbereiding. In oktober vindt een werkconferentie klimaatadaptatie plaats voor onze partners.

Indicator	2022	2023	2024	2025
Een actueel uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie Zuid-Nederland	1	1	1	1
Percentage provinciale programma’s waarin klimaatadaptatie wordt verankerd	10%	30%	50%	70%

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Concrete aanpak in projecten en gebieden

Omschrijving (toelichting)

Indicator	2022	2023	2024	2025
Aantal mede gefinancierde (uitvoerings)projecten gericht op klimaatadaptatie (cumulatief)	5	10	15	20

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In juni 2021 is de Bijdrageregeling Klimaatadaptatieprojecten vastgesteld. De werkregio's hebben echter meer tijd nodig voor het indienen van goede projectaanvragen. De bijdrageregeling is daarom verlengd tot eind 2022.

Wat willen we bereiken?

Veilig Water. Veiligheid tegen hoogwater in het hoofdwatersysteem en het regionaal watersysteem.

Omschrijving (toelichting)

Indicatoren:

- Brabant is beschermd tegen overstromingen en biedt Ruimte voor de rivier;
- Het percentage rivierenlandschap waar sprake is van sterke dijken in combinatie met een uitbreiding van de afvoercapaciteit;
- De regionale keringen zijn veilig (100% voldoet aan de norm).

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Wat gaan we daarvoor doen?

Toezicht op uitvoering verbeterplannen waterschappen

Omschrijving (toelichting)

Indicator	2022	2023	2024	2025
<i>Km te herstellen regionale keringen door het waterschap: i.h.k.v. provinciale toezicht op uitvoering verbeterplannen waterschappen</i>				
Brabantse Delta	15,9	21,4	(*)	
Aa en Maas			(*)	
De Dommel				

(*) nader te bepalen: betreft een doorlopende 12-jaarlijkse toetsing, daarna te actualiseren voor 2024 e.v.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Uitvoeren Deltaprogramma Maas

Omschrijving (toelichting)

Indicator	2022	2023	2024	2025

<p><i>Voortgang rivierverruimingsprojecten (MIRT fase)</i></p> <p>* Meanderende Maas</p> <p>* Oeffelt</p> <p>* IRM pilot Hoogwater 's-Hertogenbosch / Crêvecoeur</p> <p>* Verlengde brug Veerweg Alphen</p>	<p>Planuitwerking</p> <p>Planuitwerking</p> <p>Onderzoek</p>	<p>Planuitwerking</p> <p>Planuitwerking</p> <p>Vervolgafspraken</p> <p>Realisatie</p>	<p>Realisatie</p> <p>Realisatie</p>	<p>Realisatie t/m 2028</p> <p>Realisatie t/m 2027</p>
<p><i>Voortgang ruimtelijke inbedding en goedkeuringsbevoegdheid GS bij versterking van primaire dijken:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ravenstein-Lith (onderdeel Meanderende Maas) • Cuijk-Ravenstein • Lith-Bokhoven • Geertruidenberg-Amer-Donge-Wilhelminakanaal 	<p>Planuitwerking</p> <p>Verkenning</p> <p>HWBP trajectaanpak</p>	<p>Planuitwerking</p> <p>Planuitwerking</p> <p>Verkenning</p> <p>Vervolgafspraken</p>	<p>Realisatie</p> <p>Planuitwerking</p>	<p>Realisatie t/m 2028</p> <p>Realisatie t/m 2028</p>

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Wat willen we bereiken?

Voldoende Water. Niet te weinig diep en ondiep grondwater en oppervlaktewater met optimale zoetwaterbeschikbaarheid en waterverdeling in geval van extreme droogte, en niet te veel oppervlaktewater, om ernstige regionale wateroverlast te voorkomen

Omschrijving (toelichting)

Indicatoren:

- De grondwatervoorraad is op orde en stabiel op termijn: Grondwaterstand en stijghoogte in de grondwaterlichamen voldoet aan de norm (uiterlijk 2027 moeten beide grondwaterlichamen voldoen, 1 voldoet momenteel niet).
- Voldoende grondwater voor de natuur: Areal natte natuurplekels dat niet langer verdroogd is (uiterlijk 2027 is 12.000 ha NNP niet langer verdroogd).

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Bovenstaande indicatoren vergen een lange termijn aanpak en medewerking van veel partijen. We moeten meer inzet plegen om bovenstaande indicatoren tijdig te halen. Daarom hebben we in 2021 nadere

afspraken gemaakt met onze waterpartners in het Grondwaterconvenant 2022-2027 en de Maatwerkovereenkomsten met de waterschappen (MOKs). Er wordt in afstemming met de Waterschappen en overige uitvoerende partners gewerkt aan een adaptieve programmering en er zijn afspraken gemaakt over het verstevigen van de capaciteit om de inzet op de uitvoering te verstevigen. De koppeling met de Gebiedsgerichte Aanpak gaat onverminderd voort. Regelmatig is er afstemming met de waterschappen om de voortgang van de uitvoering te bespreken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Grondwaterontrekkingen

Omschrijving (toelichting)

Vanuit het grondwaterconvenant lopen diverse acties met de samenwerkende waterpartners om de onttrekkingen te beperken onder andere door Waterbesparing en terugdringen laagwaardig gebruik van drinkwater en bij industrie.

Indicator	2022	2023	2024	2025
Omvang vergunde grondwateronttrekkingen in miljoen kubieke meter	285 (*)	(*)	(*)	(*)

(*) afhankelijk van de ontwikkelingen, de streefwaarde geeft nu de totale vergunde omvang aan van drinkwaterbedrijven en industrie weer, van de vergunningen waar de provincie bevoegd gezag voor is.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Verdrogingsaanpak natte natuurparels

Omschrijving (toelichting)

Indicator	2022	2023	2024	2025
Hectares binnen natte natuurparel waarin maatregelen zijn getroffen (cumulatief)	500	1.500	3.500	6.500
Hectares buiten natte natuurparel waar maatregelen zijn getroffen, inclusief bodemverbeteringsmaatregelen (cumulatief)	1.000	3.000	7.000	13.000

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Wat willen we bereiken?

Schoon Water. Schoon grond- en oppervlaktewater voor onze volksgezondheid en natuur, conform de normen van de Kaderrichtlijn Water; het voorkomen van verontreiniging en het beschermen van diepe grondwatervoorraden.

Omschrijving (toelichting)

Indicatoren:

· **Basis op orde:** alle oppervlaktewateren en het grondwater voldoen aan de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water in 2027.

- Alle fysische, biologische en chemische parameters zijn op orde voor zowel de KRW-oppervlaktewateren als de overige oppervlaktewateren.
- Het grondwaterlichaam verkeert in een goede chemische (grondwater)toestand;
- Er vindt geen trendmatige achteruitgang van de (grond)- waterkwaliteit plaats

· **Verminderde inbreng stoffen:**

• De inbreng van antropogene stoffen en stoffen die expliciet in de KRW genoemd zijn wordt voorkomen en beperkt. Dit geldt voor alle gevaarlijke stoffen, ook als er momenteel nog geen waternormen voor zijn, zoals voor PFAS, bestrijdingsmiddelen, medicijnresten en plastics.

· **Grondwater voor menselijke consumptie is blijvend beschermd:**

- Bronnen openbare drinkwaterwinningen zijn op orde.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

We staan aan het begin van de nieuwe planperiode en de waterkwaliteit voldoet niet overal aan de wettelijke eisen, mede doordat het in uitvoering krijgen van oppervlaktewaterprojecten meer tijd vergt dan voorzien, en het effect van maatregelen in grondwaterbeschermingsgebieden door de complexiteit van het bodem- en watersysteem pas met enkele jaren vertraging zichtbaar is.

Als gezondheidsindicator in het kader van ‘drie gezonde levensjaren erbij voor iedere Brabander’ hanteren we de indicator Schoon Water “Aantal van de 8 met nitraat meest vervuilde grondwaterbeschermingsgebieden dat voldoet aan de norm (van 50 milligram nitraat/liter) in 2025”: schoon drinkwater vormt een essentiële basis voor een gezond leven.

Wat gaan we daarvoor doen?

Schoon grondwater

Omschrijving (toelichting)

Indicator	2022	2023	2024	2025
Percentage landbouwgrond dat deelneemt aan 7e NAP in de 8 met nitraat meest vervuilde grondwaterbeschermingsgebieden (*)	60%	65%	70%	80%
Aantal van de 8 met nitraat meest vervuilde grondwaterbeschermingsgebieden dat voldoet aan de norm (van 50 milligram nitraat/liter) in 2025	6	6	6	8
Percentage deelnemers aan Schoon Water voor Brabant 2022-2026 in de 11 meest kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden (blijvende inspanning nodig)	80%	80%	80%	80%

(*) Indicator mogelijk aan te passen n.a.v. plan van aanpak 7^e NAP medio 2022

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Schoon oppervlaktewater

Omschrijving (toelichting)

Indicator	2022	2023	2024	2025
Aantal kilometers (cumulatief) herstelde beken en kreken en Natuurvriendelijke oevers (Kaderrichtlijn Water doelstelling 610 km in 2027)	100	200	300	400
Aantal (cumulatief) opgeloste vismigratieknelpunten (KRW doelstelling 232 stuks in 2027)	50	75	125	150

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Wat willen we bereiken?

Vitale Bodem. Vergroten van de vitaliteit, sponswerking, resistentie tegen ziekten en natuurlijk productievermogen van de bodem voor duurzame landbouw en biodiversiteit.

Omschrijving (toelichting)

Indicator:

- In de agrarische beïnvloedingsgebieden rondom de prioritaire N2000 gebieden en natte natuurparels, in de voedingsgebieden voor strategische grondwatervoorraden, grondwaterbeschermingsgebieden en gebieden met verhoogd risico op uitspoeling van nitraat en afspoeling van fosfaat is de bodem vitaal en worden de normen voor de Kaderrichtlijn Water en Nitraatrichtlijn gehaald;
- De sponswerking voor water en voedingsstoffen is op orde: verliezen van voedingsstoffen naar het grond- en oppervlakte- water zijn minimaal en er is geen sprake meer van verdichting, zodat regenwater kan infiltreren;
- het gehalte aan organische stof is op zodanig niveau dat een gevarieerd bodemleven mogelijk is en meststoffen en water worden gebonden;

Streven: 100% van de landbouwbodems in 2050 vitaal, gekoppeld aan klimaat adaptieve inrichting en gebruik;

- Ecologische principes nemen een centrale plaats in de agrarische bedrijfsvoering in:
  - het aantal praktiserende boeren neemt toe.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

De noodzaak van een vitale bodem is toegenomen door klimaatverandering, die via verdroging en wateroverlast doorwerkt in agrarische opbrengsten, en aanscherpende beleidsregels (vanwege onder meer de Kaderrichtlijn Water en Nitraatrichtlijn). Binnen de projecten BodemUp 1.0, Leven(de) Bodem, Grondig boeren met mais en Fabulous Farmers werken agrariërs aan verbetering van de bodemvitaliteit. Per bedrijf

kan de bodemeigenschap die verbetering behoeft, verschillend zijn. Herstel van de vitaliteit van de bodem vergt meerjarige inzet en effecten zijn pas na enkele jaren merkbaar.

Wat gaan we daarvoor doen?

Met agrarische ondernemers bodemverbeteringsmaatregelen doorvoeren in landbouwgebieden

Omschrijving (toelichting)

Een belangrijk instrument om onze doelen voor een vitalere agrarische bodem te realiseren is BodemUP 2.0. Dit project helpt boeren bij het nemen van maatregelen voor een duurzamer bodem- en waterbeheer.

Indicator	2022	2023	2024	2025
Aantal hectaren (cumulatief) landbouwareaal binnen BodemUp en/of Natuur-inclusieve landbouw / biologische landbouw	1.500	3.000	6.000	12.000

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Organiseren kennisuitwisseling voor agrariërs

Omschrijving (toelichting)

Indicator	2022	2023	2024
Aantal deelnemers aan kennisuitwisseling op praktijklocaties	500	500	500

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Ontwikkelingen en onzekerheden

- Voor maximaal doelbereik van de Kaderrichtlijn Water (KRW) is een toereikend instrumentarium van cruciaal belang evenals voldoende uitvoeringskracht bij onder andere de waterschappen om via de op te stellen bijdrageregeling en subsidieregeling MOK's en DHZ, projecten te realiseren. Door de afhankelijkheid van deze factoren is het uitgavniveau 2022 op voorhand nog moeilijk te ramen;
- Het is nog onduidelijk hoe de financiering voor de stijgende uitvoeringslasten door veranderend rijksbeleid voor het NPLG en Addendum 7e NAP vanuit rijksbijdragen vorm krijgt;
- Uitvoeringskracht bij partners in stedelijk gebied (gemeenten) is toenemend aandachtspunt om projecten te realiseren via bijvoorbeeld de Bijdrageregeling Klimaatadaptatieprojecten;
- Op korte termijn leiden de landelijke hogere inflatiecijfers nog niet tot budgetbijstellingen in provinciale projecten van dit begrotingsprogramma. Voor de langere termijn is dit beeld nog niet helder.

Financieel overzicht

Bedragen x € 1.000

3. Water en Bodem	Begroting t/m wijz. 2	Wijziging 3	Begroting t/m wijz. 3
Lasten	36.295	-1.557	34.737
Baten	7.620	444	8.065
Saldo baten en lasten	28.674 N	2.002 V	26.673 N